

วัดสระเกศ

ประวัติความเป็นมา

วัดสระเกศ เป็นวัดโบราณ สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดสระแก พระบาทสมเด็จพระปุทธรอดพ้าจุพาโลกมหาราช ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ บุดคลองรอบเมืองตั้งแต่บางลำภูถึงตอนเหนือ วัดจักรวรรติราชวารส คลองหลอด และคลองเหนือวัดสระแก พระราชทานนามว่า คลองมหาศา เมื่อบุดคลองแล้วพระราชทานนามว่า วัดสระเกศ ซึ่งแปลว่า ชั้นเปลว ชั้นหรือทำความสะอาดพระเกศา เนื่องจากวัดนี้เคยเป็นที่ประทับทำพิธีพระกระยาสนาน เมื่อเสด็จกริราหทพกลับจากกัมพูชาเพื่อปราบจลาจลในกรุงอนบุรีและเสด็จขึ้นเดลิงกวัลยราชสมบัติในปีพุทธศักราช ๒๗๔

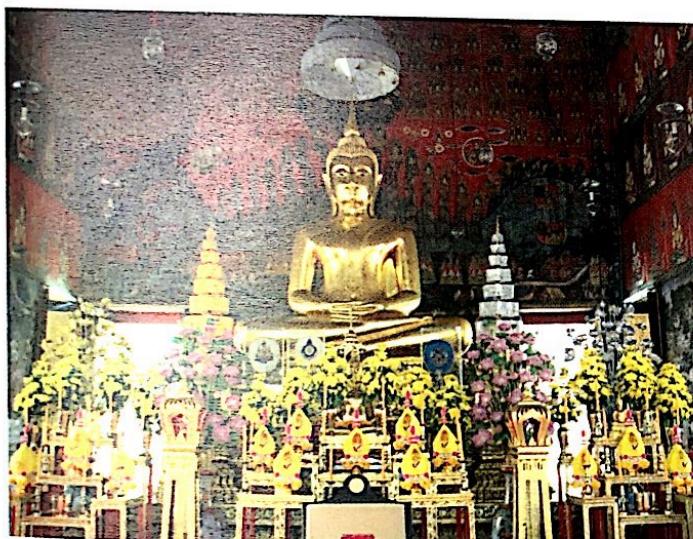
ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระราชวัง และสร้างเสนาสนะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

สถานะและที่ตั้ง

วัดสระเกศ เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๑๒ ไร่ ๒๗ ตารางวา

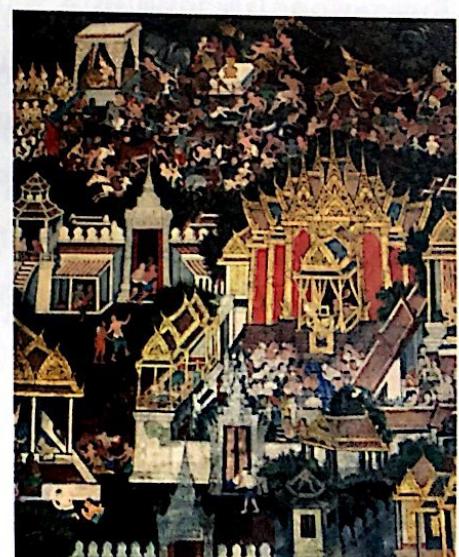
ลิ่งสำคัญในพระอาราม

พระอุโบสถ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาลด ๓ ชั้น มุงกระเบื้อง ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช โปรดให้สร้างอยู่ทางทิศตะวันออก หรือด้านหน้าพระอาราม ภายในกำแพงแก้วติดกับพระวิหาร มีพระระเบียงคดล้อมรอบ ๕ ด้าน ลักษณะงดงามมาก หน้าบันไม้แกะสลักปิดทอง ประตูบานใหญ่ ๔ บาน หัวบันไดเป็นรากไม้ หัวต่ำงเขียนลายรดน้ำ ผนังภายในมีภาพจิตกรรมของเดิมครั้งรัชกาลที่ ๓

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปگเกล้าเจ้าอยู่หัว จิตรกรรมฝาผนังชำรุด ลบเลือนเกือบหมด จึงได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๙ จิตรกรรมฝาผนัง ตอนบนเขียนภาพเทพยดา ตอนล่างเขียนภาพเล่าเรื่องทศชาติ ผนังด้านหน้าพระประธانเขียนภาพ มารผลญ ผนังด้านหลังเขียนภาพเล่าเรื่องไตรภูมิ

พระประธان ในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธอรุป ปูนปั้นปางสมาริ

รอบพระอุโบสถมีชั้มเลมาตั้งประจำ ๔ ทิศ มีลักษณะแบบกูบช้างหรือชั้มหน้านาง ประดับด้วยกระเบื้องมีใบเสมาคู่ ลักษณะแบบดงตามและได้รับยกย่องเป็นแบบอย่างทางศิลปะ ดังที่สมเด็จพระมหาลุมพนเจ้ากรมพระยาชิรญาณวโรรส ทรงสรรเสริญไว้ว่า ชั้มพัทธสีมาวัดสะเกศ วิจิตรสวยงามมาก ควรถือเป็นแบบอย่างได้

พระระเบียง รอบพระอุโบสถ มีชั้มประดู ๔ ทิศ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูป ๑๖๗ องค์ พระพุทธรูปหล่อตัวยโลหะ และพระพุทธรูปปูนปั้น

พระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ลักษณะก่ออิฐถือปูน
รายรอบพระอุโบสถภายในกำแพงแก้ว จำนวน ๑๒ องค์

พระวิหาร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กขนาด ๒ ห้อง หลังคาลด ๒ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบ ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๓ บนประดูหน้าต่าง เป็นไม้แกะลักษณะ ห้องด้านตะวันออกประดิษฐานพระอัญชารล เป็นพระพุทธรูปสำริดปางประทานอภัย สมัยสุโขทัย ขนาดใหญ่ ผนังพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้อัญเชิญมาจากวัดวิหารทอง จังหวัดพิษณุโลก สันนิษฐานว่าอัญเชิญมาคราวเดียว กันกับสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลເສັ່ນ อัญเชิญพระพุทธชินสีห์จากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก มาประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศ ราชปีพุทธศักราช ๒๗๗๒ พระอัญชารล องค์นี้มีนามว่า พระอัญชารล ศรีสุคต ทศพลญาณบพิตร

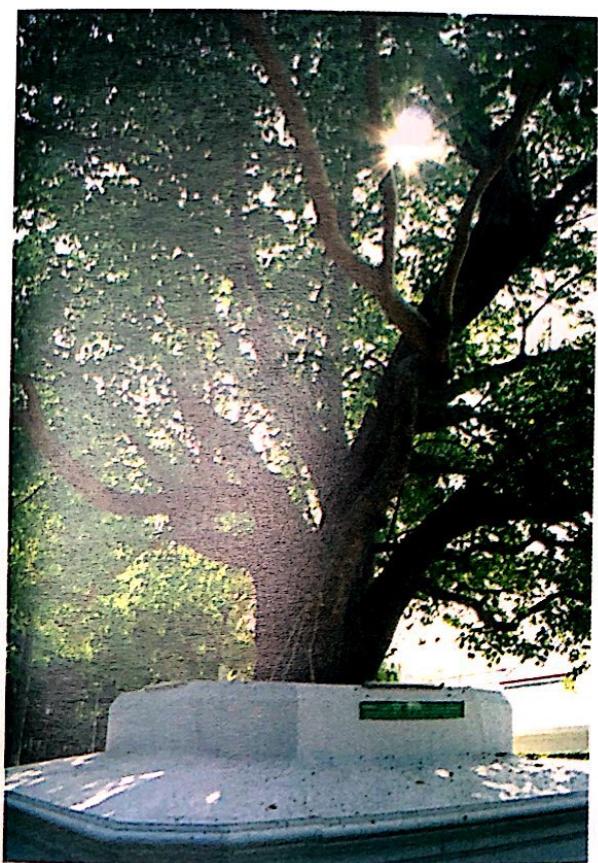

ห้องด้านตะวันตกมีผนังก่ออิฐถือปูน มีประดูติดต่อถึงกันได้ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหล่อปิดทอง ปางมารวิชัย ผนังพระพักตร์ไปทางทิศใต้ มีอักษรจารึกพระนามบนแผ่นหินอ่อนว่า หลวงพ่อคุณิศ พระพุทธรูปองค์นี้เดิมเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดดุสิต เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างพระราชนวัสดุสิต เขตพระราชฐานรวมพื้นที่วัดໄວ่ด้วย ๒ วัด คือ วัดเบญจมบพิตร และวัดดุสิต โปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปจากวัดดุสิตมาประดิษฐานไว้ในพระวิหาร วัดสะเกศ บนฐานบุกขึ้น หลวงพ่อคุณิศ มีพระอัครสาวากอยู่ข้างละ ๑ องค์ และเมื่อสร้างพระราชนวัสดุแล้วเสร็จ โปรดให้สร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามขึ้นแทนวัดทั้งสองที่ถูกรื้อ

หอไตร เป็นอาคารไม้ ลักษณะทรงไทย หลังคามุงกระเบื้อง ประดับช่อฟ้า ใบระกา มีเฉลียงโดยรอบ อยู่ในเขตสังฆาวาสด้านทิศใต้พระบรมบรรพต สร้างในรัชกาลที่ ๑ เดิมอยู่กลางสารน้ำ เมื่อรัชกาลที่ ๗ บูรณะปฏิสังขรณ์วัดสระเกศได้บูรณะหอไตรเพิ่มเติม

พระตำหนัก อยู่ใกล้กับหอไตร เป็นอาคารโถงขนาด ๗ ห้อง มีฝ่ากันเป็น ๒ ส่วน ฝ่าที่กันมีลายแกะลักษอย่างงดงาม เดิมเป็นกุฎิเจ้าอาวาส กล่าวกันว่าเป็นพระตำหนักที่พระบาทสมเด็จพระปุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้สร้างขึ้นณ ที่พลับพลา สรงมุรธาภิเษก

โพธิ์ลังกา อยู่ด้านหลังพระอุโบสถ นอกพระระเบียง ในสมัยรัชกาลที่ ๒ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ สมณทูต ได้อัญเชิญหน่อพระศรีมหาโพธิ์จาก

พุทธคยาฯ จำนวน ๖ ต้น พระบาทสมเด็จพระปุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชทานให้ไปปลูกที่เมืองนครศรีธรรมราช ๒ ต้น และที่เมืองกลันตัน ๑ ต้น อีก ๓ ต้นโปรดให้ปลูกไว้ในพระอารามหลวงสำคัญในกรุงเทพมหานคร คือ วัดมหาธาตุ วุราษรังสฤษฎี วัดสุทัศนเทพวราราม และวัดสระเกศ

พระบรมบรรพต (ภูเขาทอง) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สมเด็จเจ้าพระยา บรมมหาพิชัยญาติ (ท้าวบุนนาค) ขณะเป็นพระยาศรีพัฒน์รัตนราชโ哥ษา เป็นแม่กองก่อสร้างกำหนดให้เป็นแบบพระปรางค์ฐานย่อมุมไม้ลิบสอง แต่สร้างไม่สำเร็จ

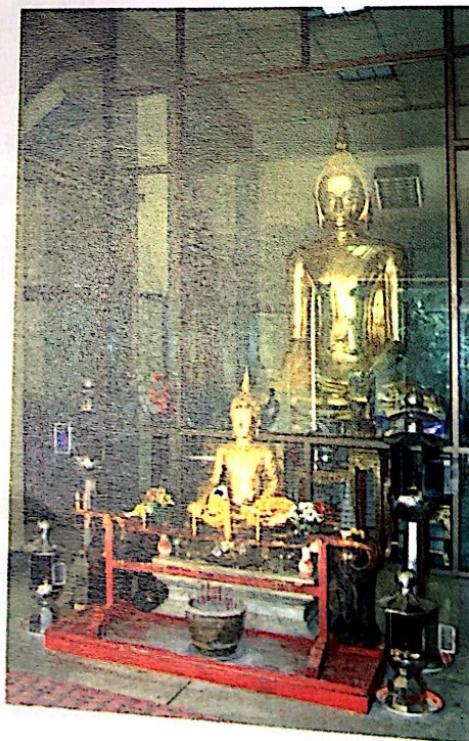
ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างต่อ โดยให้พระยาศรีพัฒน์ (แพ บุนนาค) ซึ่งเป็นบุตรสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ เป็นแม่กองสร้างต่อ แต่ให้เปลี่ยนแบบจากเดิมเป็นภูเขา และก่อพระเจดีย์ทรงลังกาไว้บนยอด พระราชทานนามว่า พระบรมบรรพต

พระบรมบรรพตสร้างสำเร็จในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีการบรรจุพระบรมสาริกธาตุ ๒ ครั้ง ครั้งแรก อัญเชิญพระบรมสาริกธาตุที่มีมาแต่เดิมในพระบรมหาราชวัง มาบรรจุในปีพุทธศักราช ๒๔๗๐ ครั้งที่ ๒ ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๑ มีการขุดคันพับพระบรมสาริกธาตุ ที่มหาสูปร้าว หมู่บ้านปีปראו (PIPRAHWA) เขตเมืองกบลพัสดุ ประเทศอินเดีย อุปราชอินเดียได้ทูลเกล้าฯ ถวาย โปรดให้ข้าหลวงออกไปอัญเชิญเข้ามา แล้วโปรดให้บรรจุไว้ในคูหาพระสูปบนยอดพระบรมบรรพต และทรงแบ่งบางส่วนพระราชทานแก่ญี่ปุ่น ลังกา พม่า และเชียร์เรียม

พุทธศักราช ๒๕๕๗-๒๕๖๗ มีการบูรณะ
พระเจดีย์บนพระบรมบรรพตที่ชำรุด และเสริม
ความมั่นคง โดยกรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
ในพระเจดีย์บนยอดพระบรมบรรพต เมื่อวันที่

๒๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

พุทธศักราช ๒๕๐๙ พระธรรมหาดไทย
ได้ดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์พระเจดีย์
บนพระบรมบรรพต โดยบุกระเบื้องโมเสกสีทอง
ที่องค์พระเจดีย์ และสร้างเจดีย์ราย อีก ๔ องค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้
เสด็จพระราชดำเนิน ทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
ลูกแก้วยอดพระเจดีย์ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๕๐๙

นอกจากนี้ บริเวณฐาน
ของพระบรมบรรพต ด้านทิศ
ตะวันตก มีพระพุทธรูปสำริด
ขนาดใหญ่ นามว่า หลวงพ่อคำ^๑
และด้านทิศเหนือ มีพระพุทธรูป
สำริด นามว่า หลวงพ่อโต^๒

วัดสระเกศจัดให้มีงาน
นมัสการพระบรมบรรพตทุกปี
ในวันขึ้น ๑๓ ค่ำ, ๑๔ ค่ำ และ
๑๕ ค่ำ เดือน ๑๗

ปัจจุบัน สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี้ยว อุปถено) เป็นเจ้าอาวาส